

NEDERLANDSE TEKENINGEN UIT DRIE EEUWEN

Nederlandse tekeningen uit drie eeuwen

De tekeningen die nu in de benedenzalen en het nieuwe prentenkabinet te zien zijn, maken deel uit van een particuliere verzameling.

Een collectie die door één persoon is opgebouwd, is in het algemeen toch wel anders dan die van een museum: zij draagt het duidelijke stempel van die ene verzamelaar. Een museum heeft veelal een collectie die afkomstig is uit verschillende bronnen (aankoop, schenkingen) en is beperkt in de keuze van nieuwe aanwinsten, onder andere doordat een bepaald beleid wordt gevoerd. Aankopen kunnen dan een aanvulling zijn van de reeds bestaande collectie, terwijl het uitbreiden naar nieuwe terreinen soms moeilijkheden kan opleveren. Een museum kan, in tegenstelling tot

Jozef vertelt zijn dromen aan zijn ouders en broers, cat.nr.19

een particuliere verzamelaar, nooit bezit verkopen om een eigenlijk minder gewenst stuk 'in te ruilen' voor een ander dat beter past in de verzameling.

De particuliere verzamelaar gaat af op zijn eigen smaak en voorkeur; zijn beperkingen worden alleen door hemzelf gesteld, waarbij natuurlijk wel zijn financiële middelen en de hoeveelheid aandacht die hij eraan kan besteden een belangrijke rol spelen. Hij kan zelf een beslissing nemen om eventueel werken te verkopen.

De eigenaar van de tekeningen die nu geëxposeerd worden heeft zich toegelegd op het bijeenbrengen van Nederlandse tekeningen. Verschillende malen zijn werken uit deze collectie in musea te zien geweest - steeds was de samenstelling weer anders. Bij de keuze die nu is gemaakt, is er van uitgegaan dat in principe de tekenaar, of het onderwerp van de tekening, een verband met Utrecht moest hebben.

Vaak was het moeilijk tekeningen, die een hoge kwaliteit hadden of op een andere manier interessant waren, maar geen relatie tot het eigenlijke onderwerp hadden, niet op te nemen.

Onder de tekeningen is een groot aantal 'italianiserende landschappen'. Soms zijn die door niet-Utrechtse kunstenaars gemaakt, maar omdat juist in Utrecht veel schilders in italianiserende trant werkten in de 17de eeuw, zijn zij toch in de tentoonstelling opgenomen.

De onderwerpen van de tekeningen zijn zeer gevarieerd: historische en mythologische voorstellingen, figuurstudies, genre taferelen, stadsgezichten, landschappen.

Er is geen bepaald accent op één onderwerp; hierdoor wordt het mogelijk

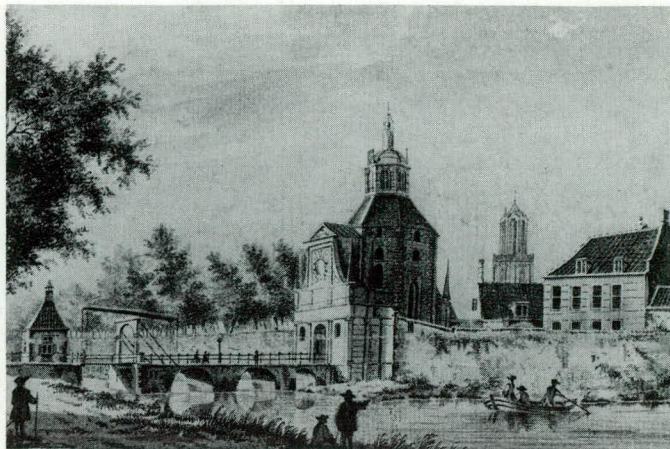

G.Flinck, toegeschreven, Staande Virginaalspeelster, cat.nr.45

toch een voorkeur van de tijd voor bepaalde onderwerpen duidelijk te laten worden.

In de 17de eeuw waren figuurstukken waarbij een bijbelse, historische of mythische gebeurtenis werd afgebeeld zeer in trek op schilderijen. Daarvoor moesten eerst ontwerpen worden getekend; veelal zijn tekeningen met dergelijke voorstellingen te beschouwen als voorstudies voor schilderijen. Een voorbeeld hiervoor is 'De Transfiguratie van Christus' door A.Bloemaert (1564-1651) en 'Jozef vertelt zijn dromen' door F.Bol (1616-1680).

Bij landschappen zien we in het algemeen dat in de 16de eeuw het landschap nog zelden een zelfstandige functie heeft; meestal dient het als achtergrond voor een bepaalde gebeurtenis. In de

P.J.van Liender, Wittevrouwenpoort te Utrecht in 1750, cat.nr.68

17de eeuw is dat wel het geval en worden verschillende soorten landschappen afgebeeld: het 'Hollandse landschap' met rivieren en weiden; bergachtige, soms geïdealiseerde streken; heuvels met antieke ruïnes die geïnspireerd zijn op het Italiaanse landschap, enzovoort. Een eeuw later komt het accent veel meer te liggen op de topografische weergave van een streek, dorp of buiten. Zo zijn veel tekeningen van Hollandse dorpsgezichten, vooral die van plaatsen langs de Vecht, voorbeelden waarnaar prenten zijn gemaakt.

In de 19de eeuw krijgt onder invloed van de Romantiek de kunstenaar oog voor de dramatische effecten in de natuur; in de tweede helft van de eeuw ging men meer de werking van het licht op het landschap bestuderen.

C.van Poelenburg, omgeving, Romeinse ruïnes, cat.nr.83

Tekeningen waarbij figuren zonder omgeving zijn afgebeeld, waren meestal als studie bedoeld, bijvoorbeeld 'De Virginaalspeelster' die toegeschreven wordt aan G.Flinck (1615-1660). Wanneer er overal in Europa tekenacademies worden opgericht in de 18de eeuw, maken veel kunstenaars heel precies uitgewerkte studies van figuren naar gipsmodellen, en daarna naar levende modellen. Helaas hebben die dan ook soms het karakter van gipsen; zie bijvoorbeeld de 'academische' tekening van W.P.Hoevenaer (1808-1863).

B.C.Koekkoek, Bosvijver met vee, cat.nr.62

Naast de 120 tekeningen, die elk beschreven en afgebeeld zijn in een uitvoerige catalogus, wordt een aantal tekeningen met bloemen, vruchten en dieren uit dezelfde collectie getoond.

Het geheel biedt een overzicht van wat Nederlandse tekenaars vanaf de 17de tot het begin van de 20ste eeuw hebben afgebeeld.

M.V.

Afbeelding voorzijde: A.Schelfhout, De Westpoort te Rhenen, cat.nr.95

A.Waterloo, Berglandschap met rivier en dorp, cat.nr.112